

1 ועשרה נקבים היו בה, כלומר בקת שלה, ובכל נקב היה נעוץ קנה,
2 וכל אחד ואחד מן הקנים היה מוציא עשרה מיני זמר, שהיו בכל
3 קנה עשרה נקבים וכל נקב משמיע קול אחר, נמצאת כולת מוציאה
4 מאה מיני זמר.

5 הגמרא מביאה דעה אחרת במנין מיני הזמר שיצאו מהמגריפה:
6 במתניתא תנא לגבי המגריפה, היא – אורכה אמה ונקבה – וגובהה
7 אמה, ונקתא – והקת שלה יוצא הימנה, ועשרה נקבים היו בה,
8 ובכל נקב היה נעוץ קנה וכל אחד מוציא מאה מיני זמר, שבכל קנה
9 היו מאה נקבים וכל אחד מהם מוציא קול אחר, נמצאת כולת
10 מוציאה אלף מיני זמר.

11 אמר רב נחמן בר יצחק, וסימניה – אם תבוא ליתן סימן בדבר,
12 לזכור מיהו הסובר שהיו בה מאה מיני זמר ומיהו הסובר שהיו בה
13 אלף, מתניתא גוזמא – דרך המשניות והברייתות לומר על דרך
14 ההגזמה, ויש בכך סימן שהמשנה היא האומרת שהיו במגריפה אלף
15 מיני זמר, שזה בדרך הגזמה.

16 שנינו במשנה: ועברי כהנים היו בו, המנגנים בכלי הזמר במקדש
17 לשיטת רבי מאיר, ורבי יוסי אומר לא היו בהם עבדים אלא ישראלים
18 מיוחסים היו, ורבי חנינא בן אנטיגנוס אומר שלים היו. מבררת
19 הגמרא: לימא פהא קמפילגי, דמאן דאמר – רבי מאיר שאומר
20 שעבדים היו מנגנים במקדש קסבר שעיקר מצות השירה על קרבן
21 ציבור היא פשה, וצריכה להיעשות על ידי הלויים שהרי היא
22 עבודתם, והניגון בכלי בזמן השירה לפסומי קלא הוא דעבידא –
23 להנעים את הקול בנגינתו הוא נעשה, ואינו עבודה, שאינו מעיקר
24 מצות השירה, ולכן יכול להיעשות גם שלא על ידי לויים ואף על ידי
25 עבדים. ומאן דאמר – רבי חנינא בן אנטיגנוס שאומר שלויים היו
26 מנגנים במקדש, קסבר עיקר שירה בכלי – מעיקר מצות השירה
27 שינגנו עימה בכלי זמר, וכמו השירה, צריכה להיעשות על ידי הלויים.
28 מקשה הגמרא: ותקפרא – וכי סבור אתה שבוה חולקים, אם כן רבי
29 יוסי שאמר במשנה שישראלים מיוחסים היו מנגנים במקדש, מאי
30 קסבר, ואי קסבר שעיקר שירה פשה עבדים סניא – די בכך שינגנו
31 עבדים, ואי קסבר שעיקר שירה בכלי אלא כן לויים בעינן.

32 ולכן מבארת הגמרא: לעולם קסבר רבי יוסי, וכן רבי מאיר ורבי
33 חנינא בן אנטיגנוס, שעיקר שירה פשה ומעיקר הדין אין צריך לויים
34 לכלי זמר, והבא, כמעלין מדוכן ליוחסין ולמעשרות קמפילגי.
35 ומבארת הגמרא: מאן דאמר עבדים היו, קסבר אין מעלין מדוכן
36 לא ליוחסין ולא למעשרות – הרואה אדם שמנגן על הדוכן עם
37 הלויים, אין ראייה שמיחוס הוא וכשר לכהונה, ואין ראייה שלוי הוא,
38 שאין לו לסמוך על כך ליתן לו מעשר ראשון. ולכן לא נזוהרו שלא
39 להעלות לשם ישראלים או עבדים, כיון שאין חשש שיחשבו
40 שמיחוסים או לויים הם. ומאן דאמר לויים היו, קסבר מעלין מדוכן
41 בין לענין יוחסין – שהעומד על הדוכן לנגן בחזקת מיוחס הוא וכשר
42 לכהונה, ובין לענין מעשרות – וודאי לוי הוא ואפשר ליתן לו מעשר
43 ראשון, ולכן לא היו מעלים אלא לויים. ולמאן דאמר ישראלים היו,
44 קסבר מעלין מדוכן ליוחסין, ולכן לא היו מעלים עבדים לנגן, ולא
45 למעשרות, ולכן היו מעלים ישראלים לנגן.

46 הגמרא ממושיכה בענין השיר במקדש: תנו רבנן, השיר ששרים
47 בשעת ניסוך הנסכים, מעכב את הקרבן – בלא השירה אין זה ניסוך,
48 דברי רבי מאיר, והכמים אומרים השיר אינו מעכב את ניסוך נסכי
49 הקרבן.

50 מבררת הגמרא: מאי טעמיה דרבי מאיר שסובר שהשיר מעכב את
51 הקרבן. מבארת הגמרא: דאמר קרא (מבדבד ח יט) בענין הפרשת
52 הלויים לעבודת בית המקדש, ואתנה את הלויים, נתונים להפסוק
53 ולכניו מתוך בני ישראל וגו' ולכפר על בני ישראל. הוזכרו בפסוק
54 אחד, הלויים, שתפקידם בבית המקדש הוא לשיר, עם הכפרה הבאה
55 מן הקרבנות ונעשית על ידי הכהנים. ובא הכתוב להקיש כפרה
56 לשירה, מה כפרה ודהיינו זריקת דם הקרבן מעכבת, ובלעדיה אין
57 ערך לקרבן, אף שירה ושהיא עבודת הלויים מעכבת, ובלא שיר אין
58 ניסוך.

59 שואלת הגמרא: ורבנן – מה יענו על היקש זה. מבארת הגמרא:
60 ההוא – ההיקש בא לאידך דרבי אלעזר – לדין אחר שאומר רבי
61 אלעזר, דאמר רבי אלעזר, הוקשה כפרה לשירה ללמדנו מה כפרה
62 ביום, שאין הקרבנות קרבים אלא ביום אף שירה ביום – אין שרים
63 על הנסכים אלא כשבאים ביום.

64 הגמרא להלן מבררת מהו המקור לשירת הלויים במקדש מן התורה:
65 אמר רב יהודה אמר שמואל מנין לומדים לעיקר מצות שירה של
66 הלויים במקדש מן התורה. ומבאר: שנאמר (דברים יח ז) וְכִי יָבֹא
67 הַלְוִי מֵאֶחָד שְׁעָרֶיךָ וְגו' וְשָׂרַת פֶּשֶׁם ה' אֱלֹהֶיךָ, כָּכֹל אֲחִיו הַלְוִיִּם
68 הַעֲמִידִים שָׁם לִפְנֵי ה' אֱיֹהֵוּ שִׁירֹת 'שְׁפָשֶׁם', כלומר, שמוכירים בו
69 שם שמים, הווי אומר זה שירה, שאומרים הלויים בשירתם מזמורים
70 שמוזכר בהם שם שמים, ומכאן לשירת הלויים במקדש.

71 שואלת הגמרא: ואימא – ושמא נאמר שאין זה מלמד על שירת
72 הלויים אלא על נשיאות פפים של הכהנים, והיא שירות בשם, שגם
73 בה מוזכר שם שמים. מיישבת הגמרא: אי אפשר לומר כן מדכתיב
74 (דברים י ח) לגבי הפרשת בני לוי ל'שירתו, ולכרף בשמו' הרי
75 'שירתו' ו'לברך' ודהיינו ברכת כהנים הם שני דברים, מכלל
76 דברכת כהנים לא שירות היא אלא 'שירות' הוא דבר אחר, ובא
77 ללמד על שירת הלויים.

78 רב מתנה אמר, מהבא לומדים לשירת הלויים. שנאמר (דברים כח
79 מז) מוח בפרשת הקלות, שאומר הקב"ה לישראל 'תחת אשר לא
80 עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, איזו היא עבודה
81 שנעשית בשמחה ובטוב לבב, הווי אומר זה שירה, שאין אדם שר
82 שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב.

83 שואלת הגמרא: ואימא – ושמא נאמר, שאין הפסוק עוסק בשירת
84 הלויים אלא בדברי תורה, ומשמעות הפסוק היא 'תחת אשר לא
85 למדת תורה', ולימוד התורה הוא 'עבודה שבשמחה' דכתיב
86 (תהילים יט ט) 'פקודי ה' ישרים, משמחי לב', ודהיינו לימוד התורה.
87 מיישבת הגמרא: אין הפסוק הולך על דברי תורה, לפי שדברי תורה
88 'משמחי לב' איקרי, 'טוב' לא איקרי, ובפסוק נאמר 'וטוב לבב'.
89 שואלת הגמרא: ואימא – ואולי, אין הפסוק עוסק בשירה אלא
90 בכבורים, ומשמעות הפסוק היא 'תחת אשר לא הבאת ביכורים',
91 וביכורים הם 'עבודה שבשמחה' דכתיב (דברים כו יא) בפרשת
92 הבאת הביכורים 'ושמחת בכל הטוב'. מיישבת הגמרא: אמנם
93 ביכורים 'טוב' איקרי אבל 'טוב לבב' כפי שהוזכר בפסוק, לא
94 איקרי.

95 הגמרא מביאה עוד מדברי רב מתנה בענין השירה: אמר רב מתנה,
96 מנין לביכורים שפעונון שירה, שהרי שנינו בביכורים (פ"ג מ"ד)
97 שכשהיו מגיעים נושאי הביכורים לעזרה היו הלויים שרים המזמור
98 'ארומק ה' פי דליתני' (תהילים ל). ומבאר: אתיא – הוא נלמד על
99 ידי גזירה שווה 'טוב' 'טוב' מהבא, שלגבי ביכורים נאמר 'ושמחת
100 בכל הטוב', ולגבי שירה נאמר 'ושמחה ובטוב לבב', ללמד
101 שביכורים טעונים שירה.

102 מקשה הגמרא: איני – האם כך הוא ששרים הלויים בעת הבאת
103 הביכורים, והא אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מנין
104 שאין אומרים שירה אלא על הנין – בשעת ניסוך הדין. ומבאר:
105 שנאמר (שופטים ט יג) 'ותאמר להם הנפח, החדלתי את תירושי
106 המשמח אלהים ואנשים' – האם אפשר לתת את ייני שמשמח
107 אלהים ואנשים. וטעון ביאור, אם אנשים משמח מובן הדבר, אלא
108 אלהים פמה היין משמח. אלא מכאן שאין אומרים שירה אלא על
109 הנין, ובהו היין משמח אלהים, שיש עמו שירה. ומכאן קשה: שאם
110 אין אומרים שירה אלא על הדין, כיצד אומרים שירה על ביכורים –
111 שהם פירות משבעת המינים ולא יין. מתרצת הגמרא: משפחת לה
112 שאומרים שירה בזמן הבאת ביכורים אף לרבי יונתן, באופן שהביאם
113 יין, כדתני רבי יוסי, שנאמר (דברים כו ב) לגבי ביכורים וְלִקְחָתָּ
114 מראשית כל פרי האדמה, ומשמעו 'פרי' דוקא, כמות שהוא, אתה
115 מביא לביכורים, ואי אתה מביא לביכורים משקין היוצאים מן
116 הפרי. אבל אם הביא ענבים לעזרה לשם ביכורים ודרבן ונעשו

המשך ביאור למס' ערכין ליום שלישי עמ' א

20 תוף, כְּגוֹר נְעִים עִם נָבֶל' – הרימו בפה קול זמרה, ותנו קול על התוף
21 ועל הכינור שקולו נעים.
22 רַב נֶחֱמָן כִּי יִצְחָק אָמַר מִהֶבֶא, שנאמר (ישעיה כד יד) בנבואת
23 ישעיה על פורענות העתידה לבא וישארו מעם ישראל מתי מעט,
24 ואמר על גאולת הנשארם '(הם) הִמָּה יִשְׂאוּ קוֹלָם, יְרוֹנוּ בְּנֵאֻן ה',
25 צִהְלוּ מִיָּם' – ישאו קולם בשיר בזמן שתכון ממשלת ה', ויצהלו בשיר
26 בית המקדש יותר מן השיר ששרו על ים סוף בעת שטבעו המצרים.
27 וְתָנָא מִיָּתִי לָהּ – מביא מקור לשירת הלויים בתורה מִהֶבֶא, שנאמר
28 (במדבר ז ט) כשחילק משה על פי ציווי ה' את משא המשכן
29 למשפחות הלויים, 'וְלִבְנֵי קָהָת לֹא נָתַן כִּי עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם
30 בְּקִרְתָּהּ יִשְׂאוּ' – לא נתן להם עגלות לפי שהיו צריכים לשאת את
31 ארון ברית ה' על כתפיהם. ויש להבין הלשון 'בכתף ישאו' שִׁמְמִשְׁמַע
32 שִׁנְאָמַר 'בְּקִרְתָּהּ' אֵינִי יוֹדֵעַ שִׁישְׂאוּ, אלא מֵה תִּלְמוּד לֹמַר 'יִשְׂאוּ',
33 שִׁאִין 'יִשְׂאוּ' מלשון משא אֵלָּא לְשׁוֹן שִׁירָה, ומלשון נשיאת קול,
34 וְכֵן הוּא אוֹמֵר – וכן מצאנו בשיר לשון 'נשיאה', שנאמר (תהילים
35 פא ג) 'שִׂאוּ זְמֵרָה וְתִנְנוּ תוֹף' וְכֵן אוֹמֵר הפסוק (ישעיה כד יד) 'יִשְׂאוּ
36 קוֹלָם יְרוֹנוּ וְגו'!
37 תְּנַנְיָא כֵּן אָחִי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר מִהֶבֶא, שנאמר (שמות יט יט)
38 במעמד הר סיני 'מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל'

1 משקים, מְנִין שיצא ידי חובתו, תִּלְמוּד לֹמַר, בהמשך הפסוק, 'אשר
2 תִּבְיֵא מארצך', שהיה אפשר לכתוב 'אשר מארצך', והמילה 'תביא'
3 מיותרת, ובאה לרבות שאם הביא ענבים ודרכם יצא ידי חובה.
4 ובאופן זה שהביא המשקים שיצאו מהענבים, אומרים שירה על
5 ביכורים.
6 הגמרא חזרת לענין שירת הלויים במקדש, ומביאה מקורות נוספים
7 לכך: הִזְקִיָּה אָמַר מִהֶבֶא, שנאמר (דברי הימים א' טו כב) בהעלות
8 דוד את ארון ה' אל מקומו וציוה ללויים שישאודו 'וְכִנְנִיָּהוּ שִׁר
9 הַלְוִיִּים בַּמִּשְׁאָ (ישור) [יָסַר] כִּמְשָׂא, כִּי מִכִּין הוּא' – 'משא' עניינו
10 נשיאת הקול, והיה נושא את קולו ומייסר ומוכיח את הנושאים על
11 משא הארון על ידי הגבהת והנמכת קולו. אֵל הַיִּקְרִי [יָסַר] (ישור),
12 אֵלָּא קרא 'יִשִׁיר', לשון שירה, ופירוש 'שיר במשא', ישא את קולו
13 בשיר. ומכאן לשירת הלויים מן התורה.
14 כְּלוּמַי [-שם חכם] אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מִהֶבֶא, שנאמר (במדבר ד מז)
15 לגבי שבת לוי 'כֹּל הֶבֶא לְעִבּוֹד עֲבוֹדַת עֲבוֹדָה', קורא הכתוב
16 לעבודת בני לוי 'עבודת עבודה', אֵיזָהוּ עֲבוֹדָה שְׂאִינָה נְעִשִׁית לַבַּד
17 אלא צְרִיכָה עֲבוֹדָה אַחֵרָה, הֵנִי אוֹמֵר זוֹ שִׁירָה, שצריכה עבודת
18 הקרבן, שאינה נאמרת אלא בשעת ניסוך היין של הקרבן.
19 רַבִּי יִצְחָק אָמַר מִהֶבֶא, שנאמר (תהילים פא ג) 'שִׂאוּ זְמֵרָה וְתִנְנוּ

59 ובא לרבות שאחת עולת חובה ואחת עולת נדבה אומרים עליהם
 60 שירה. או דלמא אינו בא לרבות עולת נדבה, אלא 'עולותיכם'
 61 דכולהו ישראל קאמר רחמנא - נוקט לשון זו לפי שמדבר על
 62 עולות ציבור של כל ישראל ולא בעולות היחיד.
 63 הגמרא מנסה לפשוט הספק: תא שמע, שנאמר (דברי הימים ב' כט
 64 כז) כשמלך חזקיהו ופתח את דלתות בית המקדש וציזה לטהר
 65 המקדש וכליו, והעמידו הלויים וכליהם על הדוכן, ויאמר ה' ויאמר
 66 להעלות העולה [להמזבח] (על המזבח), ובעת החל העולה החל
 67 שיר ה' והתצוצרות, על ידי פלי (שיר) דוד מלך ישראל, ומן
 68 הלשון ויאמר חזקיהו, שנסוב על הקרבת העולה והשיר שעמה,
 69 משמע שהיה לו ספק בדבר זה ונמלך בבית דין כיצד לנהוג בשירה
 70 זו. מבררת הגמרא: תא שמע שירה שנמלך עליה מאי עבדתה - מה
 71 עניינה, על איזה קרבן באה, אילימא - אם נאמר, שזוהי שירה
 72 דעולת חובה של קרבן התמיד, למה לי אילימא - למה לו להימלך,
 73 וכי לא ידע שאומרים שירה על עולת חובה. אלא לאו דעולת נדבה,
 74 ונמלך חזקיהו אם אומרים שירה על עולת נדבה, ומכך שכתוב אחר
 75 כך ובעת החל העולה החל שיר ה' הרי שהורו לו בית דין שיש לומר
 76 שירה, ונפשוט מכאן שאומרים שירה על עולת נדבת ציבור.
 77 דוחה הגמרא: אמר רב יוסף, לא - אין מדובר בשירה של עולת
 78 נדבה, אלא בשירה של עולת ראש חודש, ומוסף היום, והיא עולת
 79 חובה, וקא מיבעיא להו לחזקיהו מי הושקע ראש חודש בומנא
 80 דליקריב - האם קדשו בית דין את החודש בזמנו, דהיינו למזרת
 81 עשרים ותשעה של חודש הקודם, ויש להקריב מוסף של ראש חודש
 82 באותו היום, או לא, ונעשה חודש הקודם מעובר, ואין להביא קרבן
 83 ראש חודש אלא למחרת. ואם כן אין ראייה לעולת נדבה.
 84 מקשה הגמרא: אמר ליה אבוי לרב יוסף, ומי מצית אמרת הכי -
 85 האם יכול אתה לומר כן שאותו יום ראש חודש היה. והקריב (שם
 86 כט יז) לגבי עבודת טיהור המקדש וכליו על פי הוראת חזקיהו 'כיום
 87 ששה עשר לחדש הראשון וגו' כלי, את העבודות, ועל אותו היום
 88 נאמר ויאמר חזקיהו להעלות העולה (על המזבח) הרי שהיה זה
 89 בששה עשר לחודש ניסן.
 90 דוחה הגמרא באופן אחר: אלא אמר רמי בריה דרב יבבא, כפש
 91 תבא עם העומר קמיבעיא להו לחזקיהו, שביום ששה עשר בניסן
 92 מוסיפים עוד כבש לעולה שבא עם עומר התנופה, והסתפק חזקיהו
 93 מי קבע ראש חודש בומנא דליקריב - האם קידשו את חודש ניסן
 94 בזמנו, והיום הוא כבר ששה עשר בניסן ויש להקריב הכבש לעולה,
 95 או לא, ורק למזרת יחול ששה עשר בניסן. וכבש זה הוא עולת חובה
 96 ואין לפשוט מכאן את הספק לגבי עולת נדבה.
 97 מקשה הגמרא: מתקין לה רב אובא, מדוע צריך היה חזקיהו
 98 להימלך אם קידשו החודש בזמנו, וליחוי - ויראה, קרבן פסח הבא
 99 בארבעה עשר בניסן היכי עבדי - באיזה יום נעשה, וכן מצה של
 100 ליל הסדר היכי אכיל - באיזה יום נאכלה, שכבר אז היה להם
 101 לדעת את התקדש החודש בזמנו או לא.
 102 ולכן דוחה הגמרא באופן אחר: אלא אמר רב אשי, מה שנמלך
 103 חזקיהו אין זה משום שלא ידע אימתי התקדש החודש, שודאי היה
 104 יודע שנקבע בזמנו, אלא מירי דהוה אשליחא דציפורא דמימליה
 105 - כמו ששלח ציבור נוטל רשות קודם שיתפלל, ומפני כבוד הציבור,
 106 כך גם חזקיהו נוטל רשות מבית דין קודם שציזה להקריב. וממשיכה
 107 הגמרא: השתא דאתית להכי - עכשיו שבאת לתירוץ זה, ששאל
 108 מפני כבוד הציבור ולא משום שלא היה יודע, אין צריך להעמיד
 109 בכבש הבא עם העומר, שאפילו תימא שמדובר בעולת חובה של
 110 תמיד, לא יקשה מדוע שאל אם טעון שירה, כיון ששאל את בית דין
 111 מירי דהוה אשליחא דציפורא דמימליה ומפני כבוד הציבור, ולא
 112 משום שלא היה יודע.
 113 חזרת הגמרא להביא ראייה אם אומרים שיר על עולת נדבה: תא
 114 שמע, רבי יוסי אומר מנללין זבות ליום זבאי - מזמן הקב"ה
 115 מאורעות טובים לישראל ליום שקרו בו כבר דברים טובים, כגון
 116 שבניסן נגאלו ממצרים ובניסן עתידים להיגאל לעתיד לבא,

1 ופירושו 'ועננו בקול', שצויהו על עסקי קול, כלומר על השירה, לפי
 2 שהיה משה משבט לוי.
 3 רב אשי אמר מהבא לומדים לשירת הלויים, שנאמר (דברי הימים
 4 ב' ח יג) כשהסתיימה בניית בית המקדש ויהי כאהרן למחצצרים
 5 ולמשוררים להשמיע קול אחר - ויהיו המנגנים והמשוררים כולם
 6 יחד בדבר זה, להשמיע את שיר השם.
 7 רבי יונתן אמר מהבא, שנאמר (במדבר יח ג) בצוות ה' את אהרן
 8 הכהן שיהיו הכהנים אחראים על משמרת המקדש, ואף על שבת לוי
 9 מוטל להשתתף בשמירת המקדש מזרים, ואומר עליהם 'אף אל כלי
 10 הקדש ואל המזבח לא יקרב, ולא ימותו גם הם גם אתם' הקיש
 11 הכתוב ליום לכהנים, מה אתם - הכהנים, שייכים בעבודת מזבח -
 12 הקרבת הקרבנות, אף הם - הלויים, שייכים בעבודת מזבח, ולא
 13 מצאנו עבודת המזבח בלויים אלא שירה על גבי הקרבן.
 14 תניא נמי הכי, כדברי רבי יונתן, נאמר בפסוק (שם) 'ולא ימותו גם
 15 הם גם אתם' [מה אתם בעבודת מזבח אף הם בעבודת מזבח],
 16 שהוקשו ללויים לכהנים ללמדנו שגם הם בעבודת מזבח. [תניא
 17 אידך] על הפסוק הנ"ל, אתם - הכהנים בשללם - אם תעבדו
 18 בעבודת הלויים, כגון כהן ששורר, וכן הם, הלויים בשללם - אם
 19 יעבדו את עבודת הכהונה, כגון לוי שיקריב על המזבח, עונשכם
 20 כמיתה, אבל הם בשללם - הלויים שיעבדו בעבודת לויים שאינם
 21 מופקדים עליה, כגון לוי שתפקידו לשורר שהגיף את דלתות ההיכל
 22 או שוער שאמר שירה, אינן כמיתה אלא באזהרה - באיסור לאו,
 23 ועונשם מלקות.
 24 אבוי חולק על ברייתא זו: אמר אבוי נקיטינן - קבלה היא בידינו,
 25 משורר - לוי שתפקידו לשיר, ששיער - שהגיף דלתות ההיכל, בשל
 26 חבירו, לוי אחר, שמופקד על השערים, ענשו כמיתה, שנאמר
 27 (במדבר ג לח) לגבי מקום חניית משפחות הלויים סביב משכן העדות
 28 'החנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד וגו' והר הקרב
 29 יומת! ויש לברר: מאי 'ור' - מי הוא הזר שעליו נאמר שאם יקרב
 30 ענשו כמיתה, אילימא ור ממש - ישראל, הכתיב תרא זימנא
 31 באותה פרשה (שם ג י) והר הקרב יומת ואין צורך לכותבו שוב.
 32 אלא לאו, 'ור' דאותה עבודה - לוי שעבד עבודה שהוא זר בה, כגון
 33 משורר ששיער, ועל זה נאמר שענשו כמיתה.
 34 מקשה הגמרא לאבוי: מיתבי, משורר ששיער ומשוער ששייר
 35 אינן בעונש מיתה אלא באזהרה. מתרצת הגמרא: תנא היא - יש
 36 מחלוקת תנאים בדבר, אם לוי שעבד בעבודת לוי אחר כמיתה או
 37 באזהרה, ואבוי נקט כאחד מן התנאים. ותנא, מעשה ברבי יהושע
 38 בר חנניה שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל רבי יוחנן בן גודגדא
 39 שהיה שוער, ושניהם לויים היו, אמר לו רבי יהושע, בני, חזור
 40 לאחוריה ואל תסייעני, שאתה מן המשוררים ולא מן המשוערים.
 41 מאי לאו כהא קמיפליגי רבי יוחנן ורבי יהושע, דמר - רבי יוחנן בן
 42 גודגדא כמר מיתה היא - משורר שמוגף השערים לבדו עונשו
 43 כמיתה, ונזרו בה רבנן שגם לא יסייע לשוער אחר בהגפת הדלתות
 44 שמוא יבוא להגיף לבדו ויענשו כמיתה. ומר - רבי יהושע בר חנניה
 45 שלא חשש לסייע, כמר הגפת השערים על ידי משורר לבדו אזהרה
 46 היא ולא נזרו בה רבנן, שגם אם יבוא להגיף לבד אין עונשו כמיתה
 47 אלא באזהרה לאו בלבד.
 48 דוחה הגמרא את הראיה: [לא], דכולי עלמא סוברים שעבודת לוי
 49 בשל חברו אזהרה היא - אסורה בלאו ואין ענשה כמיתה,
 50 ומחלוקתם היא. שמר כמר מסייע נזרו ביה רבנן, אף על פי שמגיף
 51 לבד אינו אלא באזהרה, ומר כמר לא נזרו ביה רבנן.
 52 שנינו לעיל (ע"א) שקרבנות ציבור טעונים שירה, ושנינו במשנה
 53 (לעיל י) שהיתה השירה בזמן הקרבת קרבנות המוסף והתמיד,
 54 ושניהם קרבנות חובה של ציבור: כפי רבי אבין, עולת נדבת ציבור
 55 - עולת ציבור הבאה בנדבה, כגון קין המזבח, מעונה שירה או אינה
 56 מעונה שירה, ומבאר את צדדי הספק: שנאמר בפסוק (במדבר י י)
 57 ויתקעתם בפיצרות, על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם, ומכאן לשירה
 58 על הקרבנות. ויש לדקדק: 'עולותיכם' אמר רחמנא בלשון רבים,

המשך ביאור למס' ערכין ליום שני עמ' ב

13 כְּחֶכְמָתוֹ, וְאֵל יִתְהַלֵּל גְּבוּר פְּנּוּבֹרְתוֹ וְגו' כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל
 14 הַמְתַּהַלֵּל הַשֶּׁכֶל וְיִדַע אוֹתוֹ, כְּלוּמֵר, שֶׁלֹּא יִתְהַלֵּל הַחֶכֶם בְּחֶכְמָתוֹ,
 15 לְפִי שֶׁחֶכְמָתוֹ אֵינָה מוֹעִילָה אֵלֶּא מִקְלַקְלָת, שְׂכֵלִי הַמְקַדֵּשׁ בְּבֵית
 16 רֵאשׁוֹן עַל פִּי דְבַר ה' נִעְשׂו, וְאִי אִפְשֵׁר לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם.
 17 מִמְשִׁיכָה הַבְּרִייתָא: וְכֵן הִיָּה רִבְּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר, הֲרֵדוּלִים
 18 (לֹא) הִיָּה בְּמִקְדָּשׁ. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: מֵאִי הֲרֵדוּלִים. מִבְּאֵרֵת הַגְּמָרָא:
 19 אֲמַר אֲבִי, טַבְּלָא גִירְגְּנָא – זֹג וְעֵינְבֵל (פ־עֵמּוּן), וּמִמְשִׁיכָה
 20 הַבְּרִייתָא: וְטַעַם הַדְּבַר הוּא מִפְּנֵי שְׁקוּלוֹ שֶׁל הַהֲרֵדוּלִים עָרַב,
 21 וְיִמְעָרְבֵב אֶת הַנְּעִימָה, שֶׁהִיא קוֹלוֹ מִמְשִׁיךְ לֵאחֲרֵי סוּיִם הַנְּעִימָה.
 22 הַגְּמָרָא מִמְשִׁיכָה בַעֲנֵן כְּלִי הַמְקַדֵּשׁ: אֲמַר רַבָּא פְּרִי שִׁילָא אֲמַר רַב
 23 מְתַנָּה אֲמַר שְׁמוּאֵל, מְגִידִיפָה (מ־עֵמּוּן כֶּף) הִיָּתְהָה בְּמִקְדָּשׁ שְׁבָה הוּי
 24 גּוֹרְפִים אֶת הַדָּשָׁן מִהֶמְזַבְּהָ,

1 הַגְּמָרָא מִבִּיאָה בְּרִייתָא הַדּוֹרֶשֶׁת דְּרֵשָׁה אַחֲרֵת מִן הַכְּתוּב: תִּנְיָא, רַבִּי
 2 נֶתָן אוֹמֵר (לְגַבֵּי כְלֵי הַנְּחוֹשֶׁת) שְׁנָיִים (כְּפוּלִים) הָיוּ – מִכַּל כְּלֵי הוּי
 3 שְׁנַיִם, שְׁנֵי צִלְצָלִים, שְׁתֵּי מַכְתָּשׁוֹת, שְׁנַאֲמַר 'שְׁנַיִם'. אֵל תִּיקְרִי שְׁנַיִם,
 4 וּכְפֹשׁוֹת, שְׁנֵי כְלִים, וְאֶחָד מִכַּל כְּלֵי, אֲלָא 'שְׁנַיִם' – דֵּהֵינּוּ שְׁנַיִם
 5 מִכַּל אַחַד.
 6 תִּנְיָ בְּרִייתָא, רִבְּן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר, מַעֲיֵן הַשִּׁילוֹת הִיָּה
 7 מְקַלְחָ מִים בְּקִיאֵר – רוּחַב פִּי הַמַּעֲיֵן הִיָּה כְּאִסַּר (מִיָּן מִטְּבַע).
 8 מַעֲשֵׂה הִיָּה וְצוּחָ הַמְּלַךְ וְהַרְחִיבוּהוּ כְּדִי שִׁיתְרַבּוּ מִיָּוִי. וְלֹא זֹו
 9 בְּלִבְד שֶׁלֹּא רַבּוּ מִיָּמִיו, אֲלָא שְׁתַּמְעִטּוּ מִיָּמִיו מִמָּה שֶׁהוּי בְּתַחֲוִילָה,
 10 וְהוּדוֹ וּמִיָּעֲטוּהוּ, וְהִיָּה מְקַלְחָ מִים כְּתַחֲוִילָה.
 11 מִסִּיקָה הַבְּרִייתָא: וּמֵאֲרֻעוֹת אֵלוֹ, שְׁבָאוֹ לְתַקַּן וּנְמַצָּאוֹ מִקְלַקְלִים, הוּי
 12 בְּשִׁבּוּל לְקָיִים מַה שְׁנַאֲמַר (יְרִמְיָה ט כב–כג) 'אֵל יִתְהַלֵּל חֶכֶם

המשך ביאור למס' ערכין ליום שלישי עמ' ב

32 (תְּהִילִים כד), וְאֵילּוֹ הַפְּסוֹק 'וַיָּשֶׁב עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנֵם' בְּשִׁיר דְּאֶרְבֶּעָה
 33 בְּשִׁבְתָּ הוּא נְמַצָּא, בְּמִזְמוֹר 'אֵל נְקֻמוֹת ה'' (שֵׁם צד). אֲלָא וְדֵאִי לֹא
 34 הִיָּתְהָה זֹו שִׁירָה אֵלֶּא אֵילּוּיָא בְּעֶלְמָא הוּא דְּנִפְלַח לְהוּוּ בְּפוֹמְיִיהוּ –
 35 קִינָה נִפְלָה בְּפִיהֶם, וְאִין מִכְּאֵן רֵאִיָּה לְשִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָה.
 36 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְהָא – וְהִרִי הוּי הַלוּיִם עוֹמְדִין עַל דּוּכְנָן בְּשַׁעַת
 37 אַמִּירַת הַמְּזוּמֹר קְתַנִּי בְּרִייתָא, וּמִשְׁמַע שְׁעֵלוֹ בְּשִׁבּוּל לְשִׁיר, וּבּוֹדֵאִי
 38 עֵלוֹ מִשּׁוּם קֶרְבַּן וְלֹא מִשּׁוּם קִינָה, וְאִם כֵּן תְּפֹשׁוֹת שְׁאוּמְרִים שִׁירָה עַל
 39 עוֹלַת נְדָבָה שֶׁל צִיבּוֹר. דּוּחָה הַגְּמָרָא: נִכּוּן הוּא שְׁעֵלוֹ לְדוּכּוֹן מִשּׁוּם
 40 שִׁירָה, אֲבַל אִין מִכְּן רֵאִיָּה לְשִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָה, וּכְדִרִישׁ לְקִישׁ
 41 דְּאֲמַר, אוֹמֵר שִׁירָה 'שִׁילָא עַל הַקְּרָבָן, כְּלוּמֵר, מַה שְׁשֵׁרוּ לֹא הִיָּה זֹה
 42 עַל הַקְּרָבַן כֻּלָּל, כִּיֵּן שֶׁאִפְשֵׁר לִזְמוֹר שִׁירָה בְּכָל זְמַן, וּמִשּׁוּם רִשׁוּת.
 43 שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: אִי הָכֵי – אִם כֵּן, שְׁאוּמְרִים שִׁירָה אִף שֶׁלֹּא עַל קֶרְבַּן
 44 כֻּלָּל, בְּעוֹלַת נְדָבָה נְמִי לִימָא שִׁירָה, שְׁאִין זֹה גְּרוּעַ מִשִׁירָה שֶׁלֹּא עַל
 45 הַקְּרָבַן, וְתְּפֹשׁוֹת מִכְּן שְׁאוּמְרִים שִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָה. מִתְּרַצַּת
 46 הַגְּמָרָא: אִין אוֹמְרִים שִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָה מִשּׁוּם שְׁאִם יֵאֵמְרוּ נְפִיק
 47 מִיָּנָה חוּרְבָא – יֵיצֵא מִכְּן מִכְּשׁוּל, שְׁטַעַם דְּבִרִי רִישׁ לְקִישׁ הוּא מִשּׁוּם
 48 שְׁאוּמְרִים שִׁירָה גַם בְּרִשׁוּת וְלֹא רַק בְּחֹבָה, וּכְשִׁירָאוֹ שְׁאוּמְרִים שִׁירָה
 49 עַל עוֹלַת נְדָבָה וִיתְלוּ שֶׁהוּא מִשּׁוּם רִשׁוּת יְבוֹאוֹ לִזְמוֹר שְׁאִמִּירַת שִׁירָה
 50 עַל עוֹלַת חוּבָה הִיא גַם רִשׁוּת וְלֹא חוּבָה, וְלִכְּן אִין אוֹמְרִים שִׁירָה כֻּלָּל
 51 עַל עוֹלַת נְדָבָה.
 52 מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: מֵאִי הָיָה עֲלָה, הֵאֵם אוֹמְרִים שִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָה
 53 אוֹ לֹא. פּוּשְׁטָה הַגְּמָרָא: תָּא שְׁמַע, דְּתַנִּי רַב מְרִי בְּרִיָּה דְּרַב פְּהִנָּא,
 54 נִאֲמַר (בְּמִדְּבַר י') לְגַבֵּי שִׁירָה 'עַל עוֹלוֹתֵיכֶם וְעַל זְבָחֵי שְׁלָמִיכֶם',
 55 מִקִּישׁ שְׁלָמִים לְעוֹלָה לְעֵנֶן שִׁירָה, מַה עוֹלָה הִיא לְעוֹלָם קוֹדֵשׁ
 56 קְדָשִׁים אִף שְׁלָמִים שְׁנִאֲמַר בְּהֵם שִׁירָה הֵם רַק שֶׁל קוֹדֵשׁ קְדָשִׁים,
 57 דֵּהֵינּוּ כְּבָשִׂים הַקְּרִבִים בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת, שְׁנִאֲמַר בְּהֵם (וַיִּקְרָא כג ב)
 58 'קֹדֵשׁ יְהוּי לָהּ לְפָנָי' לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהֵם קְדָשִׁי קְדָשִׁים. וְהַקִּישׁ עוֹלָה
 59 לְשְׁלָמִים לִזְמוֹר וְמַה שְׁלָמִים שְׁנִאֲמַרו כֵּאֵן קְבוּעַ לְהֵם זְמַן, שְׂכַבְשֵׁי
 60 עֲצַרַת זְמַן שְׁלָהֵם הוּא בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת. אִף עוֹלָה דּוּקָא שְׁקָבוּעַ לָהּ
 61 זְמַן, שְׁבֵאָה בְּחֹבָה, אֲבַל בְּנְדָבָה שְׁאִין קְבוּעַ לָהּ זְמַן אִין אוֹמְרִים עֲלֶיהָ
 62 שִׁירָה.

1 וּמְגַלְגִּים חוּבָה לְיוֹם תִּיבִי – לְיוֹם שְׂכַבְר קָרוּ בּוֹ דְּבִרִים רַעִים, כְּגוֹן
 2 תְּשַׁעָה בָּאב, שְׂבָכּוּ בּוֹ הַעֲדָה בְּשׁוּב הַמְּרַגְלִים מִתּוֹר אֶת הָאֶרֶץ
 3 וְהוֹצִיאוּ דִּיבְתָהּ רַעָה, וְבוֹ חֶרֶב בֵּית הַמְּקַדֵּשׁ. אֲמַרו חֲכָמִים, בְּשִׁתְּרַב
 4 הַבְּרִית בְּרֵאשׁוֹנָה, אוֹתוֹ הַיּוֹם תְּשַׁעָה בָּאָב הִיָּה, וּמוֹצָאִי שְׁבַת הִיָּה
 5 – יוֹם רֵאשׁוֹן, וּמוֹצָאִי שְׁבִיעִית הִיָּתְהָה – שְׁנֵה שְׁמִינִית, וּבֵאוּרָתוֹ הַזְּמַן
 6 מִשְׁמַרְתּוֹ שֶׁל יְהוֹרִיב הִיָּתְהָה, וְהָיוּ בְּהַנִּים וְלְיוֹם עוֹמְדִים עַל דּוּכְנָן
 7 וְאוֹמְרִים שִׁירָה. וְמַה שִׁירָה אֲמַרו, הַתְּחִילוֹ לִזְמוֹר הַפְּסוֹק 'וַיָּשֶׁב
 8 עֲלֵיהֶם אֶת אוֹנֵם וּבְרַעַתֶם יִצְמִיתֶם' (תְּהִילִים צד כג) וְלֹא הַסְּפִיקוּ
 9 לְהַמְשִׁיךְ הַפְּסוֹק וּלְזַמֵּר 'יִצְמִיתֶם ה'' אֲלֵהֵינּוּ' עַד שְׁכָּאוּ גוֹיִם
 10 וּכְבָשׁוּם. וְכֵן בְּשִׁנְיָה – וְכֵן בְּחוּרְבַן בֵּית שְׁנֵי, בְּיוֹם תְּשַׁעָה בָּאָב הִיָּה,
 11 בְּיוֹם רֵאשׁוֹן בְּשַׁבַּת, וּבְשְׁמִינִית הִיָּה. מִבְּרַרְתָּ הַגְּמָרָא: הֵאֵי שִׁירָה
 12 שְׁשֵׁרוּ כִשְׁנַכְּנֵסוּ הָאוֹיְבִים, מֵאִי עֲבִידְתֵּיהָ – מַה עֲנִינָה, כְּלוּמֵר, עַל
 13 אִיזָה קֶרְבַּן נִאֲמַרְהָ, אֵילּוּמָא – אִם נִאֲמַר שְׁזוּהִי שִׁירָה דְּעוֹלַת חוּבָה
 14 שֶׁל קֶרְבַּן הַתְּמִיד, מִי הוּאִי – הֵאֵם הִיָּתְהָה עוֹלַת חוּבָה קֶרְבָּה בְּתְּשַׁעָה
 15 בָּאָב בְּאוֹתָהּ שְׁנֵה, וְהִרִי כְּבַר בְּשִׁבְעָה עֶשְׂרֵי בְּתַמּוּז בְּטַל הַתְּמִיד,
 16 וּמִשּׁוּם שֶׁלֹּא הוּי לְהֵם כְּבָשִׂים לְהַקְּרִיב מִחַמַּת הַמְּצוֹר, אֲלָא לְאוֹ
 17 דְּעוֹלַת נְדָבָה, וְהוּי אוֹמְרִים שִׁירָה עֲלֶיהָ. תְּפֹשׁוֹת מִכְּאֵן שְׁאוּמְרִים
 18 שִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָת צִיבּוֹר.
 19 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְתַסְפְּרָא – וְכִי סוּבַר אַתְּהָ לִזְמוֹר שְׁשֵׁרוּ עַל עוֹלַת
 20 נְדָבָה, מֵאִי שְׁנָא אִם נְעַמְדִי שְׁהִיתָה זֹו שִׁירָה דְּעוֹלַת חוּבָה שֶׁל קֶרְבַּן
 21 הַתְּמִיד, דְּלֹא הוּאִי – שְׁאוּמַר אַתְּהָ שֶׁלֹּא הִיָּתְהָה מִחַמַּת הַמְּצוֹר, וּמֵאִי
 22 שְׁנָא דְּעוֹלַת נְדָבָה, דְּהוּאִי – שְׁאוּמַר אַתְּהָ שְׁהִיתָה לְהֵם, וְהִרִי לֹא
 23 הוּי כְּבָשִׂים מְצוּיִים, בֵּין לְחוּבָה בֵּין לְנְדָבָה.
 24 מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא: הָא לֹא קִשְׁיָא, בֶּן בְּקַר אֲקָרָא בְּעֶלְמָא הוּא
 25 דְּאִיתְרַמְיָא לְהוּ – מִקְרָה הִיָּה שְׁנוּדְמָן לְהֵם בֶּן בְּקַר, וְלִקְרַבַּן הַתְּמִיד
 26 אִי אִפְשֵׁר הִיָּה לְהַקְּרִיבוֹ, שְׁאִין קֶרֶב אֵלֶּא כְּבֵשׁ, וְלְעוֹלַת נְדָבָה אִפְשֵׁר
 27 הִיָּה לְהַקְּרִיבוֹ, וְאִפְשֵׁר לְהוֹכִיחַ שִׁישׁ שִׁירָה עַל עוֹלַת נְדָבָת צִיבּוֹר.
 28 חוֹזֵרֵת וּמִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אֲמַר רַבָּא וְאִיתִימָא רַב אֲשֵׁי, וְתַסְפְּרָא –
 29 וְכִי סוּבַר אַתְּהָ לִזְמוֹר שְׁהִיתָה זֹו שִׁירָה גְּמוּרָה עַל הַקְּרָבַן שְׂמִכְךָ אַתְּהָ
 30 מוֹכִיחַ שְׁעוֹלַת נְדָבָה טַעוּנָה שִׁירָה, וְהִרִי שְׁרִדָה דְּיוֹמִיָּה – הִשְׁוֹר שֶׁל
 31 אוֹתוֹ יוֹם, שְׁיוּם רֵאשׁוֹן הִיָּה, הוּא הַמְּזוּמֹר 'לָהּ הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ'